

Φροντιστήριο για αβοηθημένους

Εργαστάσια για εφήβους

Το σύστημα διδασκαλίας βρίσκεται σε αποσύνθεση. Από τη μικρότερη μέχρι τη μεγαλύτερη βαθμίδα του αυτό το σύστημα δεν ξέρει τι είναι, τι δουλειά πρέπει να κάνει και πώς πρέπει να την κάνει: η εκπαίδευση βρίσκεται εδώ και καιρό στο εσωτερικό μιας κρίσης που με τον καιρό όλο και βαθαίνει. Από τις πολλές πτυχές αυτές της κρίσης, τα φροντιστήρια κάθε είδους, η ιδιωτική παροχή γνώσεων με σκοπό την “επιτυχία” στο ατέλειωτο εξεταστικό σύστημα, που εκτείνεται από το δημοτικό μέχρι τους “διαγωνισμούς του ασεπ” και με κέντρο τις πανελλήνιες εξετάσεις, κατέχει την δικιά της ιδιαίτερη θέση στον αστερισμό της εκπαιδευτικής χρεοκοπίας. Χοντρά φράγκα για ιδιαίτερα μαζί με κατάρτες για την “παραπαιδεία”, λογύδρια για την αναβάθμιση του δημόσιου σχολείου μαζί με το δεν-στέλνω-το-παιδί-μου-σε-σχολείο-με-μεταναστάκια, χιλιάδες σακατεμένα μυαλά και κορμιά στο χασάπικο των πανελληνίων εξετάσεων, καταλήγουν τελικά σε μία και μόνο επιδίωξη: ποιος θα καταφέρει να ανέβει την σκάλα της κοινωνικής ανόδου.

Υπάρχουν λίγα πράγματα στο κοινωνικό φαντασιακό στον ελληνικό χώρο που να θεωρούνται τόσο σημαντικά όσο η “μόρφωση”. Αρρηκτα συνδεδεμένη με την κοινωνική και ταξική ανέλιξη, με την μονόδρομη κίνηση από τα “χαμηλά” στα “ψηλά”, ήδη από τα πρώτα χρόνια του μετεμφυλιακού κράτους έφτασε να είναι μία σταθερή αξία στην ντόπια κοινωνία. Η μόρφωση σημαίνει προκοπή και καταξίωση, η έλλειψη της σημαίνει χωράφι, οικοδομή, φάμπρικα ή μετανάστευση: οι ρίζες της απαξίωσης της χειρωνακτικής εργασίας μπορούν να εντοπιστούν ήδη από πολύ παλιά. Παρόλα αυτά μόνο όταν ο καπιταλιστικός εκσυγχρονισμός του ελληνικού κράτους από τις αρχές τις δεκαετίας του '70 και μετά, δημιούργησε μία άμεση σχέση των σπουδών -ιδιαίτερα των πανεπιστημιακών- με την παραγωγή, δηλαδή το διορισμό στο δημόσιο ή την προνομιακή θέση στον ιδιωτικό τομέα, η “μόρφωση” έγινε ο πολιτικός αστέρας που έδειχνε το δρόμο στους επίδοξους μικροαστούς. Όταν ο διορισμός στο δημόσιο επεκτάθηκε και στους αριστερούς -που ήταν αποκλεισμένοι από τέτοιες θέσεις στο μετεμφυλιακό κράτος- με την διακυβέρνηση του πασοκ την δεκαετία του '80, τότε η ανέλιξη στις εκπαιδευτικές βαθμίδες μετατράπηκε σε σταθερό κοινωνικό παροξυσμό.

Το φροντιστήριο, η επί πληρωμή δηλαδή υποβοήθηση στην προσπάθεια κοινωνικής ανέλιξης, θα είναι συνεχώς παρόν. Ήδη από την εποχή της χούντας λειτουργούσαν στην Ελλάδα περί τα 800 φροντιστήρια που προσφέρουν μικρής διάρκειας-συνήθως τριμήνη- “εγκύμναση” με στόχο την επιτυχία στις εξετάσεις για είσοδο στα ανώτατα ιδρύματα. Καθώς καθιερώνονται οι ενιαίες πανελλήνιες εξετάσεις-οι γνωστές δέσμες- το 1982, το σύστημα τυποποιείται και ταυτόχρονα τα φροντιστήρια αλλά και τα κατ' οίκον μαθήματα εμφανίζουν μία έκρηξη και μία διασπορά σε ολόκληρη την επικράτεια. Τουλάχιστον 2500 χιλιάδες φροντιστήρια, εκκολαπτήρια εφηβικών-μηχανών-επίλυσης-θεμάτων και άλλα πολλά διάσπαρτα κατ' οίκον μαθήματα τις περισσότερες φορές από διορισμένους καθηγητές που “τ' αρπάζουν” όπου και όπως μπορούν, θα είναι η εικόνα της “δημόσιας δωρεάν παιδείας” λίγο πριν από τις “ηρωικές” καταλήψεις του '90-'91, ενάντια στο “νόμο κοντογιανόπουλου”. Αυτό που διέφυγε

τότε από τους εξεγερμένους μαθητές ήταν ότι το πραγματικό σχολείο, το φροντιστήριο, δεν θα γίνει ποτέ στόχος καταλήψεως...

Εντωμεταξύ η κρίση στο εκπαιδευτικό οικοδόμημα ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '80 οξύνεται ραγδαία. Και αυτό λόγω δύο αντίρροπων κινήσεων. Από την μία η προσφορά ειδικευμένης εργασίας τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα θα αρχίσει να συρρικνώνεται, ενώ από την άλλη η τεράστια αύξηση των εισακτέων σε ανώτερα και ανώτατα ιδρύματα θα αρχίσει να δημιουργεί μάζες αποφοίτων με ελάχιστες επαγγελματικές προοπτικές. Αυτοί που εισάγονται στα διάφορα ιδρύματα σε μία εικοσαετία και μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80 θα τετραπλασιαστούν. Δεν είναι μόνο τα υπάρχοντα ιδρύματα που θα αυξήσουν τους αριθμούς των εισερχομένων, αλλά επιπλέον ένας κυκεώνας τμημάτων θα διασκορπιστεί στην ελληνική επαρχία, με ευφάνταστα και πολλές φορές σουρεαλιστικά γνωστικά αντικείμενα: μόνο τμήμα πυρηνικής ιχθυοτροφίας δεν ιδρύθηκε!

Από τα πανεπιστημιακά τμήματα που παλαιότερα υπόσχονταν μία “αποκατάσταση”, τα πρώτα θύματα θα είναι οι “καθηγητικές σχολές” που ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '80 υπόσχονταν διορισμό μετά την έλευση 15ετίας...Και τα νούμερα όλο και θα αυξάνονται...Η κρίση στην εκπαίδευση κάθε χρόνο θα μεγαλώνει...Ανεργοί καθηγητές, προϊόντα της εκπαιδευτικής κρίσης που ο αριθμός τους διογκώνεται ήδη από τότε επικίνδυνα. Διορισμένοι λιγούρηδες, που έναντι αδράς αμοιβής τσιμπάνε βεβιασμένα ένα μεγάλο κομμάτι από την πίτα των φροντιστηρίων. Μικροαστικές φιλοδοξίες για κοινωνική άνοδο, μαζί με την διακριτική μεν απλόχερη δε στήριξη του κράτους. Αυτές είναι οι συνθήκες που οδήγησαν στην εξάπλωση των φροντιστηρίων σε όλη την επικράτεια και τη μετατροπή τους στον κατεξοχόν θεσμό της εκπαίδευσης. Πάρα τις υποκριτικές γκρίνιες για την “πρωτοβάθμια” και την “πτώση της ποιότητας της παιδείας”, καθηγητές και κράτος μπήκαν εν χορώ στο “πάρτυ”, που πλούτισε ένα σωρό κοράκια ανά την χώρα. Και δεν μιλάμε για κάποια δευτερεύουσα εργασία: μιλάμε για μια πελατεία με 200.000 εφήβους ετησίως και τζίρους-κανονικούς και “μαύρους”- εκατομμυρίων.

Η βιομηχανοποίηση και η τυποποίηση των φροντιστηριακών μαθημάτων, επιφέροντας πτώση των τιμών στις προσφερόμενες υπηρεσίες οδήγησε ένα κομμάτι της ντόπιας εργατικής τάξης να έχει το δικό του μερτικό στο μικροαστικό φαντασιακό. Η εξάπλωση της “αξίας της μόρφωσης” ως διαβατηρίου για την κοινωνική ανέλιξη με όχημα τα φροντιστήρια, θα δηλητηριάσει τις κοινωνικές σχέσεις σε μεγάλη κλίμακα. Κυρίως βέβαια θα δηλητηριάσει νεανικές ψυχές, που από την “τρυφερή” ηλικία θα βιώνουν καθημερινά στις τάξεις των φροντιστηρίων τις αξίες μιας κοινωνίας που προωθεί τον ατομισμό, τον ανταγωνισμό και την καριέρα, χωρίς ντροπή και αναστολές...

Η εξέταση είναι μια διαδικασία σύμφυτη με τον καπιταλισμό γενικά σε πάμπολλα πεδία του κοινωνικού, αλλά στο μαζικό εκπαιδευτικό σύστημα όπως διαμορφώθηκε στις μεταπολεμικές δυτικές κοινωνίες, υπήρξε μία διαδικασία ατέρμονής πειθάρχησης μυαλών και

σωμάτων υπό την διαρκή απειλή της “αποτυχίας”. “Ανθρωπος αγράμματος ξύλο απελέκητο” και ο “πέλεκυς” του σχολείου αποτέλεσε ένα μαζικό διανοητικό βασανιστήριο. Απομνημόνευση -άχρηστης ως επί το πλείστον- συσσωρευμένης γνώσης και εξέταση-αξιολόγηση με έναν ισοπεδωτικό μηχανισμό. Οι εξετάσεις στα πλαίσια του εκπαιδευτικού μηχανισμού αποτελούν έναν μακρύ και επίπονο ακρωτηριασμό μυαλών και σωμάτων. Θα έλεγε κανείς πως η εξουσία εδώ εμφανίζεται με το πιο βάρβαρο πρόσωπο της. Από την σκοπιά όμως της παραγωγικής πλευράς της εξουσίας, οι εξετάσεις είναι η αντικειμενοποίηση των “μαθητευόμενων”, η μετατροπή τους σε αντικείμενα μπροστά στην εξουσία, μια διαδικασία που είναι η επιτομή και ολοκλήρωση των τόσων χρόνων πειθαρχίας, επιτήρησης, προπαγάνδας, τιμωρίας. Πάνω απ’ όλα η εξέταση φέρνει αντιμέτωπους τους εξεταζόμενους αναμεταξύ τους, ιεραρχώντας τους “αντικειμενικά” σύμφωνα με το πόσο αποδοτικοί και παραγωγικοί μπορούν να είναι.

Ως ένας μηχανισμός προετοιμασίας για το εξεταστικό κάτεργο, το φροντιστήριο με την καθημερινότητα και τη δομή του, τις σχέσεις που διαμορφώνει και τις νοοτροπίες που καλλιεργεί, συμβάλλει στην εσωτερίκευση των γνωσιακών αξιών αυτού του συστήματος. Διάβαζε τόσο όσο χρειάζεται για να πετύχεις, τυποποίησε και ταξινόμησε τις γνώσεις με τον πιο στείρο τρόπο, γίνε μία μηχανή που θα ξέρει να απαντά τάχιστα, μόνο αυτό που πρέπει, όπως πρέπει. Αν κάποτε η (κρατικά) παρεχόμενη γνώση αμφισβητήθηκε και τελικά στράφηκε ενάντια στ’ αφεντικά, η ιδιωτική εκπαίδευση, με την αξιοπιστία των “ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων”, εγγυάται ότι η παρεχόμενη γνώση θα λειτουργήσει αποκλειστικά προς όφελος των αφεντικών.

Αν προσέξουμε την ετυμολογία της λέξης “φροντιστήριο”, θα διακρίνουμε εύκολα τους πατρικούς συνειρμούς που εμπεριέχει. Ο μαθητής “φροντίζεται” ή “εκγυμνάζεται” στα σίγουρα χέρια του πατέρα-δασκάλου. Αν δούμε από την άλλη την ιστορική καταγωγή του φροντιστηρίου θα ανακαλύψουμε την αστική νωθρότητα: ο κακομαθημένος γόνος της αστικής οικογένειας που θέλει όσο πιο εύκολα, όσο πιο ανώδυνα να γίνει κάτοχος των απαραίτητων γνώσεων. Και πράγματι αυτή είναι μια άλλη διάσταση της μαζικής επί πληρωμή εκπαίδευσης. Η καλλιέργεια της απάθειας, της μη ανάληψης ευθύνης, μια παρατεταμένη παιδική ηλικία, μία φιγούρα εντοπίσιμη μέσα στα ακαδημαϊκά ιδρύματα με τις ίδιες αξίες. Από την άλλη, στο βαθμό που η εκπαίδευση είναι εμπόρευμα όταν δηλαδή ο “μπαμπάς πληρώνει”, η σχέση εξάρτησης ανάμεσα στους νεολαίους και την οικογένεια ενισχύεται. Τα τέκνα του μικροαστισμού είναι δεμένα με την αόρατη θηλιά του μαθητή / φοιτητή-επένδυση, ο

οποίος για το δικό του πάντα “καλό”, σέρνεται γύρω από ένα γαϊτανάκι εντολών / πειθαρχήσεων που οφείλει να υπομένει.

Να λοιπόν ποια είναι η αλήθεια της “παραπαιδείας”, της πραγματικής σημερινής παιδείας: ο αγώνας όλων εναντίον όλων, οι ατομικές εκστρατείες και μικρούπολογισμοί, το να μαθαίνεις πέντε μαλακίες και να νομίζεις ότι έχεις πιάσει τον θεό απ’ τα αχαμνά του, το να νομίζεις ότι είσαι κάποιος ενώ δεν είσαι τίποτα άλλο παρά μια οικογενειακή “επένδυση”, μακριά από την κατανόηση του εαυτού σου και του κόσμου γύρω σου. Το σύμπαν του μικροαστισμού με τους φόβους και τις παράνοιες του, τις γονυκλισίες και τις καβάτζες του, τις ψευδαισθήσεις και τα μικροσυμφέροντά του.

Σήμερα ετησίως, οι περήφανες ελληνικές οικογένειες, από τον παιδικό σταθμό μέχρι τα φροντιστήρια για το ασεπ (για μια θέση στο δημόσιο), ξοδεύουν πάνω από 3,5 δις ευρώ το χρόνο (σχεδόν το μισό του κρατικού προϋπολογισμού για την παιδεία) για να δουν τα βλαστάρια της να γίνονται σπουδαία. Είναι φανερό ότι μέσα στις συνθήκες συνολικής κρίσης του συστήματος ένα μεγάλο κομμάτι των κρατικών εξόδων για την εκπαίδευση έχει μετακυλιστεί στις ιδιωτικές δαπάνες. Μέσα σε αυτή την κρίση και σαν μερική, προσωρινή λύση η ιδιωτική εκπαίδευση καταλαμβάνει χώρους και χρόνους του εκπαιδευτικού κάτεργου που έχουν αφεθεί ερημωμένοι.

Από τη στιγμή που η εξάπλωση των media ανέλαβε ένα μεγάλο κομμάτι της ιδεολογικής προπαγάνδας της νεολαίας και οι νέες μορφές σωματικότητας μπροστά στους υπολογιστές τον ακρωτηριασμό μυριάδων νεανικών κορμιών, το σχολείο απογυμνώθηκε εν μέρει από σημαντικές λειτουργίες του. Έχασε την παλιά αυταρχική του αίγλη και ο χουντικός γυμνασιάρχης συνταξιοδοτήθηκε. Η προπαγάνδα των εθνικών ιδεωδών και η πειθαρχική δύναμη του σχολικού στρατωνισμού, μπορεί να συνεχίζει να παίζει κάποιο ρόλο, σίγουρα όμως είναι μικρότερης εμβέλειας από το παρελθόν. Έτσι η σημασία της ιδιωτικής εκπαίδευσης αναβαθμίζεται αφού αυτή απαλλάσσει αφενός τα αφεντικά από περιττά έξοδα, αφετέρου προσφέρει σίγουρα αποτελέσματα.

Μπορεί αυτό να είναι μία σοβαρή απάντηση στην κρίση του δημοσίου εκπαιδευτικού συστήματος;

Παρόλο που αυτή η κρίση, το παρελθόν και το μέλλον της, απαιτεί μία μεγάλη συζήτηση, νομίζουμε καταρχήν πως όχι. Το σίγουρο είναι πώς μέσα στο βάλτο και την σαπίλα τα παράσιτα ανθίζουν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω δημόσια την **δ. ΜΑΙΡΗ Ν. ΡΑΠΤΟΥ**, τους καθηγητές του ιδιωτικού Λυκείου της, αλλά και τους καθηγητές μου του φροντιστηρίου **ΑΠΟΨΗ** για τη συμβολή τους και την αμέριστη συμπαράστασή τους στην επίτευξη των στόχων μου στις Πανελλήνιες εξετάσεις.

Μαρία Ευαγ.

Εκπαίδευση σε πρακτική συσκευασία
2 σε 1: δουλοπρέπεια και βλακεία.

Κλασική μορφή διαφημιστικής αφίσας φροντιστηρίου που θυμίζει επικήρυξη καταζητούμενων.

Ο υπότιτλος θα μπορούσε να είναι και “Δουλειά μόνο στα όνειρα”.

